

Jules Hannes, *De mythe van de omgekeerde transfers. Fiscale prestaties van Vlaanderen, Wallonië en Brabant 1832-1912*, Roeselare, Roularta Books, 2007, 117 pp., ISBN 978 90 8679 089 0.

Reeds in 1994 en 1995 publiceerde J. Hannes in twee artikels de resultaten van zijn onderzoek naar de regionale effecten van de fiscaliteit in België voor de Eerste Wereldoorlog. Desondanks bleef het *bon ton* om de huidige financiële transfers van het 'rijke' Vlaanderen naar het 'verarmde' Wallonië voor te stellen als een solidair tegengebaar voor de omgekeerde beweging voordien. Ditmaal werkte de auteur zijn bevindingen uit in boekvorm. Hij confronteerde de mythe met de cijfers, ontleend aan de fiscale overzichten in de jaarlijkse parlementaire documenten van de Kamer en getoetst aan andere officiële publicaties. Vandaar dat het jaar 1831 (moeilijk controleerbaar) en 1913 (de oorlog in 1914) wegvielen. Het stelde hem in staat om de fiscale inkomsten per provincie terug te vinden en zo de vier integraal Vlaamse provincies te vergelijken met de vier Waalse. De provincie Brabant was moeilijker omdat de bronnen geen onderscheid maakten tussen het Vlaamse en het Waalse gebied. Voor de agglomeratie Brussel, de huidige 19 gemeenten, lag dat nog ingewikkelder.

De cijferreeksen omvatten dus 81 jaar, ingedeeld in zeven periodes, met name 1832-1850, 1851-1860, ..., 1901-1912. Bij de interpretatie werd ook rekening gehouden met het demografische gewicht van iedere regio, gebaseerd op zeven volkstellingen. De auteur analyseert in vier hoofdstukken de directe

belastingen (grondbelasting, patentrecht, personele belasting, de drie belastingen samen, pp. 15-78), de splitsing van Brabant (pp. 79-83), het mijnrecht, de belasting op alcohol en tabak, de erfenisrechten (pp. 85-91), de indirecte belastingen (douanerechten, accijnsrechten en verdere onderverdeelde registratierechten pp. 93-101), gevolgd door een samenvatting (pp. 103-111) en een kort besluit (pp. 113-114). Daarbij moet iets verkeerd zijn gelopen, want hetzelfde besluit staat ook reeds vooraan (pp. 13-14).

De besluiten zijn duidelijk. Voor de Eerste Wereldoorlog had België van alle westerse landen de meest ontredderde staatsfinanciën. Dat kwam vanwege de 'laksheid' van de politieke elite, die na 1830 weigerde het fiscale stelsel te moderniseren en aan de economische ontwikkeling aan te passen. Bovendien werd de groei van de directe belastingen afgeremd en gemanipuleerd in functie van het aantal cijnskiezers. Het gevolg was dat Vlaanderen belastingen bleef betalen op verouderde grondslagen, ook toen de vroegere welvaart reeds was verdwenen, terwijl de industriële revolutie in het zuiden veel minder werd belast. De nieuwe en vooral grote ondernemingen en industriële complexen werden praktisch van belasting vrijgesteld. Het arme Vlaanderen bleef meer dan zijn fiscaal aandeel betalen, zelfs in de jaren van hongersnood en grote miserie in het midden van de 19de eeuw. De Waalse lonen lagen wel hoger, maar de rijkdom van Wallonië vloeiende weg naar Brussel waar de *haute finance* resideerde. Het rijke Wallonië werd leeggezogen en in de jaren 1960 verarmd achtergelaten. Er bestaan goede, ook historische, redenen voor solidariteit met Wallonië, maar niet de mythe van de omgekeerde transfers in het verleden. De belangrijkste verklaring was dus de 'traagheid of inertie', de 'lakse houding' van de Belgische politieke elite op fiscaal vlak. Die politieke dimensie zou verder moeten worden geanalyseerd, ook vanuit de bestaande

symbiose tussen de politieke en de financieel-economische elite. Interessant om weten is dat deze problematiek reeds aan bod kwam in de Waalse beweging vlak voor de Eerste Wereldoorlog. Bij wallinganten leefde de overtuiging dat er een schreeuwende ongelijkheid bestond tussen de opbrengst van de belastingen per landsgedeelte en de corresponderende investeringen. Tijdens het Waalse congres van 7 juli 1912 reageerde de Brusselse katholieke afgevaardigde Maurice de Miomandre tegen het discours van bestuurlijke scheiding. Aan de hand van officiële statistieken wees hij erop dat de perceptie van financieel-economische discriminatie een waanbeeld was en in tegenstrijd met de realiteit. Tussen 1840 en 1909 hadden de Vlamingen bijna twee miljard meer aan belastingen betaald dan de Walen, die nochtans op de Belgische Staatsbegrotingen steeds bevoordeeld waren. De Walen hadden er alle belang bij om niet van de Vlamingen te scheiden en hij verdedigde de Belgische eenheidsstaat.¹ Daarop gelastte de pas opgerichte Waalse commissie van financiën de Waalse econoom Laurent Dechesne met een tegenonderzoek. Zijn verslag verscheen in 1913 onder de titel *Les Finances Wallo-Flamandes*. In zijn weerleggingsargumentering hanteerde hij een andere berekeningswijze. Het Vlaamse fiscale aandeel steunde o.m. grotendeels op de provincie Antwerpen en vooral op de Antwerpse haven. Maar die floreerde mee dankzij de Waalse economie, terwijl men ook met de plaats van consumptie moest rekening houden. Dat Waalse aandeel probeerde hij dan uit te splitsen en te berekenen. Met als conclusie dat de Waalse opbrengsten hoger lagen dan de Vlaamse, in absolute cijfers niet zo veel,

1. M. Basse, *De Vlaamsche Beweging van 1905 tot 1930, deel 1*, Gent, 1930, p. 63 (*Willemsfonds*, nr. 165 en *Julius Vuylsytetfonds*, nr. 12); H. Van Velthoven, *De Vlaamse kwestie 1830-1914. Macht en onmacht van de Vlaamsgezinden*, Kortrijk-Heule, 1982, pp. 280-281.

maar wel als men die aan het bevolkingsgetal toetste. Hij gaf wel toe dat het een moeilijke oefening was geweest, met slechts een benaderend en onzeker resultaat.² Het Waalse congres van 1914 in Namen discussieerde daarover en besloot met een verzoek:

“Attendu que, en Belgique, pays à gouvernement constitutionnel et parlementaire, la gestion des finances publiques doit être soumise au contrôle de la nation;

Attendu que dans la situation actuelle, il est devenu indispensable de connaître exactement dans nos recettes et dans les dépenses la part respective des deux peuples dont la réunion forme la nation belge;

*L’Assemblée wallonne demande et dans l’intérêt de la Wallonie et dans l’intérêt de la Belgique, que dorénavant le gouvernement national s’inspire de ce principe dans sa comptabilité publique.”*³

Het was dus een vraag naar transparantie.

[Harry Van Velthoven]